

Ruchliwość społeczna

- Wprowadzenie
- Przeczytaj
- Animacja
- Sprawdź się
- Dla nauczyciela

Bibliografia:

- Źródło: ooo/ ekr, *Status społeczny można ocenić po kilku słowach*, 31.10.2019 r., dostępny w internecie: naukawpolsce.pap.pl [dostęp 25.09.2020 r.].
- Źródło: Robert Walenciak, *Polska Rzeczywiście Ludowa*, 16.07.2018 r., dostępny w internecie: tygodnikprzeklad.pl [dostęp 25.09.2020 r.].

- Źródło: *Wikipedia: Daniel Westling*, dostępny w internecie: pl.wikipedia.org [dostęp 25.09.2020 r.].

W bajce biedak został królem, a Kopciuszek poślubił księcia. Myślisz, że to tylko bajka? Może i tak, ale w ludzkim życiu zdarzają się tego typu awanse społeczne. Przykładem może być ślub aktorki Grace Kelly z księciem Monako lub Meghan Markle i księcia Harry'ego. Ostatnia para doświadczyła spadku w drabinie społecznej, rezygnując ze swej pozycji w brytyjskiej rodzinie królewskiej i przeprowadzając się do Stanów Zjednoczonych.

Tego typu zjawiska są przykładem tzw. ruchliwości społecznej. Zastanów się nad tym fenomenem w ramach własnej rodziny.

Twoje cele

- Zdefiniujesz pojęcie ruchliwości społecznej.
- Przeanalizujesz rodzaje zjawiska ruchliwości społecznej.
- Ocenisz znaczenie zjawiska ruchliwości społecznej.

Przeczytaj

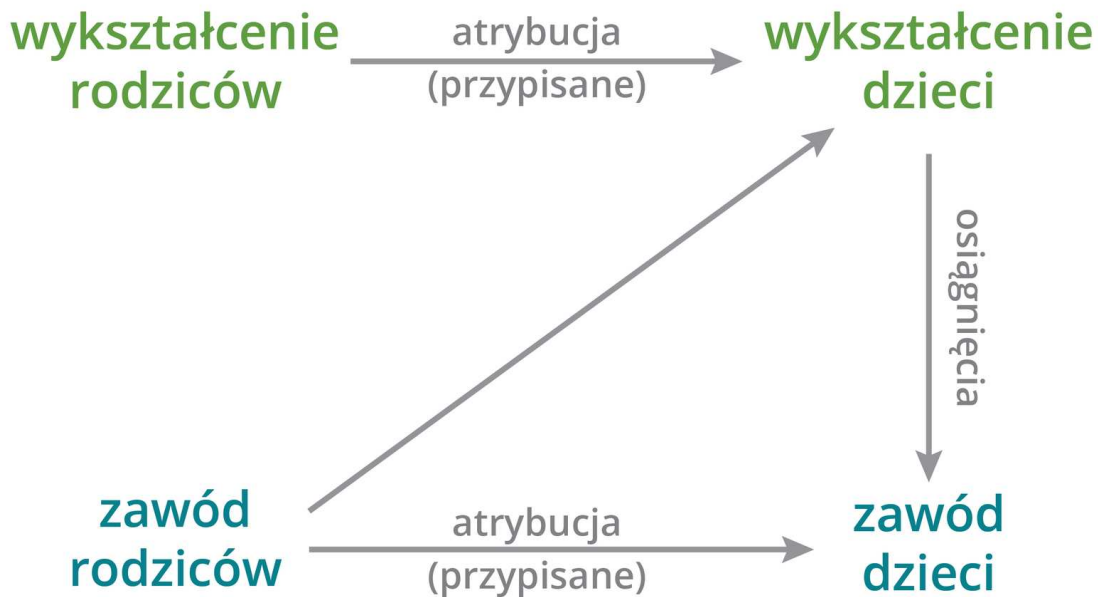
Ruchliwość społeczna

Ruchliwość społeczna to przemieszczanie się jednostek albo całych grup w strukturze społecznej. Dzieje się to zarówno w ramach istniejącej struktury społeczeństwa, jak i z powodu jej zmian.

Czynniki, które decydują o ruchliwości społecznej można podzielić na indywidualne i strukturalne.

Czynniki indywidualne

Czynnikom indywidualnym przyjrzeni się w swoich badaniach Peter Blau i Otis Dudley Duncan, którzy stworzyli model osiągnięcia statusu. Można go przedstawić następująco:

Ścieżki osiągnięcia statusu

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Badacze ci skoncentrowali się na dwóch czynnikach: wykształceniu i zawodzie:

- **Wykształcenie** pozwala zdobyć jednostkom wiedzę, umiejętności, postawy czy kontakty, które są niezbędne w otrzymaniu i utrzymaniu pracy odpowiadającej ich statusowi społecznemu i karierze, która powiązana jest z [pionową ruchliwością społeczną](#).
- **Zawód** związany jest z zarobkami, szansą na awans i kontaktami przydatnymi w karierze, a czasem także z miejscem zamieszkania. Wpływa także na sposób spędzania czasu wolnego, zainteresowania i wartości wyznawane przez jednostkę.

Wśród innych czynników dostrzegli także znaczenie takich determinantów, jak:

- **Płeć** – szanse na awans społeczny kobiet są mniejsze niż mężczyzn, pomimo że obecnie sporo mówi się o niedyskryminowaniu z powodu płci. Nadal jednak, w wielu krajach, pełniąc te same funkcje kobiety zarabiają mniej niż mężczyźni. Trudniej jest im też awansować w pracy i zająć wysokie menedżerskie stanowiska.
- **Klasa społeczna** – im wyższa klasa społeczna rodziców, tym bardziej prawdopodobne, że ich dzieci będą miały tę samą lub wyższą. Wynika to z faktu, że rodzice przekazują dzieciom nie tylko majątek, ale i poziom wykształcenia, wartości i postawy.
- **Rasa i pochodzenie etniczne** – członkowie niektórych grup etnicznych czy o odmiennym kolorze skóry często w historii nie byli dopuszczani do pewnych zawodów czy awansu w ich ramach. Choć w drugiej połowie XX w. i XXI w. ulega to zmianie, to jednak nadal widać różnice w pozycji społecznej. Przykładem może być fakt, że w USA pierwszym niebiałym prezydentem był dopiero Barack Obama (2009–2017).
- **Czynniki indywidualne** dla danej osoby – należą do nich: wygląd, umiejętności interpersonalne, zdrowie, inteligencja. Mogą one pomóc lub zaszkodzić ruchliwości społecznej.

Czynniki strukturalne

Są to czynniki niezależne od jednostek, a wynikające z:

- **Koniunktury gospodarczej** – cykl koniunkturalny wpływa na zmiany społeczne, np. przy wzroście gospodarczym powstają pozycje o wyższym statusie i zwiększa się ruchliwość społeczna, przy recesji dostrzec można spadek pozycji społecznej wielu osób.
- **Postępu technologicznego** – innowacje mogą podwyższyć prestiż związany z danym zawodem. Przykładem może tu być zawód informatyka w dobie rewolucji przemysłowej 4.0, który cieszy się coraz większym prestiżem wynikającym z rosnących zarobków.
- **Zjawisk społecznych** – przykładem może być wyżej wymieniona dyskryminacja, która utrudnia całym grupom awans społeczny. Innym przykładem mogą być migracje, które zmieniają pozycję społeczną migrantów. Przykładowo: rzemieślnik nie znający języka kraju, do którego się udaje, może pracować poniżej swoich kwalifikacji, notując spadek społeczny, a osoba bez kwalifikacji, ale znająca dany język, może awansować społecznie, obejmując np. stanowisko tłumacza.

Zastanów się, w jaki sposób pieniądź może wpływać na ruchliwość społeczną.

Źródło: domena publiczna.

Ruchliwość społeczna jest zjawiskiem naturalnym we współczesnych społeczeństwach. Według Henryka Domańskiego ma ona wpływ na:

Oprac. na podst. Henryk Domański, *O ruchliwości społecznej w Polsce*, Warszawa 2004, s. 19–48.

Słownik

pionowa ruchliwość społeczna

inaczej wertykalna; jest związana z istnieniem warstw społecznych i polega na awansie społecznym, czyli przechodzeniu z niższych pozycji na wyższe, lub degradacji społecznej, czyli spadku z wyższych na niższe

pozioma ruchliwość społeczna

inaczej horyzontalna; obejmuje migracje, czyli procesy geograficznego przemieszczania się ludności oraz procesy przechodzenia do innej grupy społecznej bez zmiany pozycji

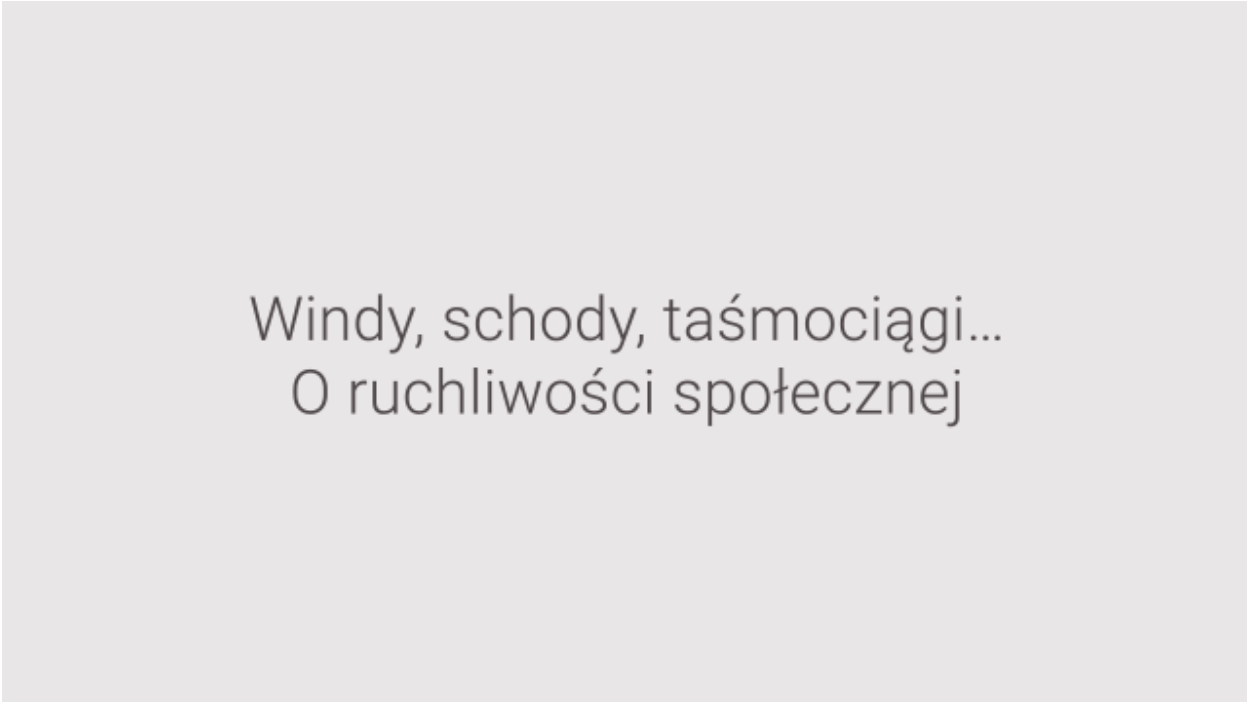
ruchliwość społeczna

przemieszczanie się jednostek albo całych grup w strukturze społecznej; dzieje się to zarówno w ramach istniejącej struktury społeczeństwa, jak i z powodu zmian tej struktury

Animacja

Polecenie 1

Zapoznaj się z animacją i wykonaj ćwiczenia.

Windy, schody, taśmociągi...
O ruchliwości społecznej

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DQCXe0e2S>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału Windy, schody, taśmociągi... O ruchliwości społecznej.

Ćwiczenie 1

Znajdź w internecie i podaj przykład osoby, która awansowała społecznie dzięki swojej pracowitości.

Ćwiczenie 2

Podaj przykład wydarzenia historycznego, z powodu którego konkretna grupa zanotowała spektakularny spadek w hierarchii społecznej. Podaj nazwę tej grupy.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ zdanie.

Kasjer bankowy, który zmienia zawód i staje się agentem ubezpieczeniowym, notuje...

- poziomą ruchliwość społeczną.
- pionową ruchliwość społeczną.
- cyrkulacyjną ruchliwość społeczną.
- międzypokoleniową ruchliwość społeczną.

Ćwiczenie 2

Zaznacz poprawne dokończenia zdania.

Kierowca, którego ojciec był lekarzem, wykazuje...

- pionową ruchliwość społeczną.
- poziomą ruchliwość społeczną.
- wewnątrzpokoleniową ruchliwość społeczną.
- międzypokoleniową ruchliwość społeczną.

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Przeanalizuj mapę i wykonaj polecenie.

Oprac. na podst. *Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały na 1000 ludności*, swaid.stat.gov.pl

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., dostępny w internecie: swaid.stat.gov.pl [dostęp 24.03.2020 r.], licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Wikipedia: Daniel Westling

W związku z jego zaręczynami z Wiktoria, szwedzkie Archiwa Królewskie opublikowały informacje o przodkach Daniela Westlinga. Większość z nich stanowili rolnicy w prowincji Hälsingland. Jego dziadek Anders Westling (1900-1980) otrzymał nazwisko Westling po matce. W czerwcu 2010 genealog Björn Engström opublikował listę przodków Westlinga już od XIV w. i wykazał, że Westling wywodzi się z niektórych średniowiecznych rodów w rejonie kopalni w Falun, m.in. Svinhufvud.

(...)

24 lutego 2009 Daniel Westling i księżniczka Wiktoria otrzymali oficjalne zezwolenie na zaręczyny od króla Szwecji Karola XVI Gustawa i rządu Szwecji. Takie zezwolenie jest konieczne, zgodnie z warunkami szwedzkiej ustawy o sukcesji.

Źródło: *Wikipedia: Daniel Westling*, dostępny w internecie: pl.wikipedia.org [dostęp 25.09.2020 r.].

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Robert Walenciak

Polska Rzeczywiście Ludowa

Do domków biedoty wprowadziła się jeszcze większa biedota.

- Dzisiaj, na 100-lecie niepodległości, będziemy pod pewnym przymusem pokazywać, jaka piękna była II Rzeczpospolita.

Wszystkich zwolenników takich tez odsyłam do *Pamiętników chłopów* z 1935 r., które pokazują, jak zacofany był to kraj w sensie społecznym. Bohaterowie opisują swoje warunki życia. To wstrząsająca lektura, zwłaszcza dla ludzi młodych, dla których obecny świat jest czymś, co było zawsze.

Takie wsie, z takimi warunkami życia, z przeludnieniem, były na początku Polski Ludowej.

- Są badania z lat 50. Instytutu Budownictwa Mieszkaniowego. Oni badali nowe osiedla, które zaczęły wtedy powstawać w Mielcu, Stalowej Woli, Nowej Hucie. Są tam opisy hoteli robotniczych w Nowej Hucie... Że w jednej sali jest kilkadziesiąt osób, są dwie umywalki z zimną wodą. A potem pytano tych ludzi, jak oni to oceniają. Odpowiedź brzmiała: bardzo dobrze! W porównaniu z tym, co mieli u siebie na wsi, to, co nam się wydaje koszmarnymi warunkami życia, dla nich koszarne nie było. Dla nich to był awans. I dlatego tak trudno nam dziś zrozumieć lata 50. Nie mamy tamtych doświadczeń.

Nie wiemy, jak w 14 osób można było żyć w dwuizbowej, drewnianej chałupie z glinianą polepą.

– Wielu chłopców, którzy z tych wsi spod Krakowa czy Rzeszowa szli przede wszystkim do Nowej Huty, wychodziło właśnie z takich warunków życia, gdzie w jednej chałupie nie wystarczało miejsc do spania. Spali w stodole, w komórce... I to są tego typu warunki, przeniesione z II Rzeczypospolitej. Oczywiście wieś wielkopolska była inna, ale mówimy o pewnej średniej.

Źródło: Robert Walenciak, *Polska Rzeczywiście Ludowa*, 16.07.2018 r., dostępny w internecie: tygodnikprzeglad.pl [dostęp 25.09.2020 r.].

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” ooo/ ekr

Status społeczny można ocenić po kilku słowach

Wystarczy kilka wypowiedzianych słów, aby stwierdzić, jaką pozycję zajmuje jednostka w społeczeństwie. Osoby o wyższym statusie socjoekonomicznym są chętniej przyjmowane do pracy – czytamy na łamach „Proceedings of the National Academy of Sciences”.

Naukowcy z Uniwersytetu Yale (USA) wykazali, że to nie predyspozycje, doświadczenie czy obycie mogą decydować o zatrudnieniu kandydata na stanowisku kierowniczym, lecz status socjoekonomiczny, który podlega ocenie w ciągu kilku pierwszych sekund rozmowy.

„Nasze badanie pokazuje, że nawet podczas najkrótszych interakcji sposób mówienia kształtuje sposób, w jaki jesteśmy postrzegani, włączając w to ocenę kompetencji i przydatności do pracy” – mówi Michael Kraus, jeden z badaczy.

„Chociaż większość rekruterów zaprzeczyłaby, że bierze pod uwagę klasę społeczną kandydata, w rzeczywistości pozycja socjoekonomiczna aplikanta lub jego rodziców jest oceniana w ciągu kilku pierwszych sekund rozmowy. Okoliczność ta ogranicza mobilność ekonomiczną i utrwała nierówności” – dodaje.

Źródło: ooo/ ekr, *Status społeczny można ocenić po kilku słowach*, 31.10.2019 r., dostępny w internecie: naukawpolsce.pap.pl [dostęp 25.09.2020 r.].

Dla nauczyciela

Autorka: Małgorzata Krzeszowska

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Ruchliwość społeczna

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

III. Struktura społeczna i problemy społeczne.

Uczeń:

1) podaje przykłady i wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- definiuje pojęcie ruchliwości społecznej;
- podaje przykłady ruchliwości społecznej na przykładzie społeczeństwa polskiego;
- ocenia znaczenie ruchliwości społecznej dla społeczeństwa.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- mapa mentalna;
- rozmowa nauczająca.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- kartki A4, pisaki.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Podanie tematu i celów zajęć.
2. Uczniowie metodą burzy mózgów wypisują na tablicy swoje skojarzenia z pojęciem „ruchliwość społeczna”. Następnie dzielą się na kilkusobowe grupy i w nich, na podstawie skojarzeń, definiują pojęcie. Gotową formułę osoby wybrane z grup przedstawiają na forum klasy. Następnie uczniowie wspólnie wybierają najlepszą.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie zapoznają się z animacją i wykonują ćwiczenia do multimedium.
2. Uczniowie odpowiadają na pytanie: czy dostrzegają zjawiska ruchliwości społecznej w Polsce, a jeśli tak, to jakie.
3. Na podstawie odpowiedzi uczniów prowadzona jest dyskusja na temat ruchliwości społecznej, zarówno poziomej i pionowej, jak i wewnątrzpokoleniowej i międzypokoleniowej, na przykładzie społeczeństwa polskiego. Jeśli uczniowie mają problem z podaniem odpowiedzi, to nauczyciel prosi ich o wykonanie ćwiczeń 5 i 7, a następnie powracają do rozmowy.
4. Uczniowie zapoznają się z treścią lekcji, a następnie w grupach tworzą mapę mentalną, w której umieszczają skutki ruchliwości społecznej. Wybrane osoby przedstawiają wyniki pracy poszczególnych grup.
5. W czasie dyskusji uczniowie oceniają znaczenie zjawiska ruchliwości społecznej. Wybrana osoba podsumowuje rozmowę.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie dokończają zdanie „Ruchliwość społeczna jest jak..., ponieważ...”.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują pozostałe ćwiczenia z e-materiału.

Materiały pomocnicze:

GUS, *Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały na 1000 ludności*, stat.gov.pl.

Robert Walenciak, *Polska Rzeczywiście Ludowa*, tygodnikprzeгляд.pl.

Status społeczny można ocenić po kilku słowach, naukawpolsce.pap.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie na podstawie multimedium mogą wykonać plakat przedstawiający podstawowe typy ruchliwości społecznej.